

Wiesława Duży

Waldemar Rozynekowski, Z dziejów
Sanktuarium Matki Bożej
Nieustającej Pomocy w Toruniu. 60
lat Nieustającej Nowenny w Toruniu,
Toruń 2012, ss. 124

Rocznik Toruński 39, 306-307

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Zygmunt Mocarski, *Joachim Lelewel jako teoretyk bibliografii i bibliotekarstwa. Z powodu powrotu prochów Lelewela do kraju*, wyd. Wanda A. Ciszewska i Stanisław Frankowski, Toruń 2011, ss. 29

Dnia 22 listopada 1929 r. na zebraniu Towarzystwa Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu Zygmunt Mocarski, współorganizator Towarzystwa Bibliofilów w Toruniu, wygłosił referat pt. *Joachim Lelewel jako teoretyk bibliografii i bibliotekarstwa. Z powodu powrotu prochów Lelewela do kraju*. W związku z 70. rocznicą śmierci Mocarskiego oraz 85. rocznicą działalności Towarzystwa Bibliofilów w Toruniu, opublikowało ono przedruk referatu, uzupełniwszy go posłowiem Janiny Huppenthal. Autorka krótko nakreśliła w nim zasługi dla ruchu bibliofilskiego w Polsce nie tylko Joachima Lelewela i Zygmunta Mocarskiego, ale też innych, wśród których niewątpliwie wspomnieć należy Józefa Andrzeja Załuskiego oraz Karola Estreichera. Oprawę graficzną, na którą składają się ilustracje: zdjęcie Zygmunta Mocarskiego, portret Joachima Lelewela, karty tytułowe *Bibliograficznych ksiąg dwoje* i *Dziejów bibliotek* J. Lelewela, fotografie z uroczystego powtórnego pogrzebu Joachima Lelewela we Lwowie z 1929 r., przygotowali wydawcy – Wanda A. Ciszewska i Stanisław Frankowski.

Waldemar Rozynkowski, *Z dziejów Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Toruniu. 60 lat Nieustającej Nowenny w Toruniu*, Toruń 2012, ss. 124

Na podstawie kwerendy archiwalnej przeprowadzonej przez autora oraz dostępnej literatury powstała monografia składająca się z trzynastu rozdziałów. Rozpoczynając od momentu pojawienia się redemptorystów w Toruniu w 1920 r., W. Rozynkowski przedstawia najważniejsze wydarzenia z życia zgromadzenia i prowadzonej przez nie parafii. W kolejnych rozdziałach znajdziemy szczegółowe informacje na temat sprowadzenia obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy i okoliczności towarzyszących ustanowieniu Jej patronką diecezji chełmińskiej. Nie pominięto także relacji na temat trudnych momentów w życiu parafii, wynikających nie tylko z sytuacji politycznej w PRL, ale też związanych z takimi zdarzeniami, jak kradzież koron, które wieńczyły obraz Matki Bożej. Kolejne rozdziały poświęcono omówieniu rocznic koronacji obrazu, informacjom o afiliacji Sanktuarium do Bazyliki Matki Bożej Większej w Rzymie oraz tytułowej 60. rocznicy jednej z form kultu Matki

Bożej. Starannie wydaną książkę wzbogacają liczne ryciny i fotografie związane z omawianymi wydarzeniami.

Tomasz S. Ceran, „*Szmalcówka*”. *Historia niemieckiego obozu w Toruniu (1940–1943) na tle ideologii nazistowskiej*, Bydgoszcz-Gdańsk 2011, ss. 167

Tomasz S. Ceran podjął się opracowania historii jednego z nazistowskich obozów przesiedleńczych, zlokalizowanego w przedwojennej fabryce smalcu i olejów w Toruniu. Pierwszą część swojej pracy poświęcił na krótką charakterystykę ideologii nazistowskiej i symboliki nazistowskiej swastyki. Powoływał się przy tym na liczne relacje i wspomnienia, zarówno więźniów obozu przesiedleńczego w Toruniu, jak i załogi „szmalcówki”, nie pomijając innych tekstów pozwalających ukazać szerszy kontekst omawianego zagadnienia.

Główną część pracy zajmują informacje dotyczące kadry obozu, jego powstania i lokalizacji. Znajdziemy tam szczegółowe informacje o liczbie więźniów (dane o transportach zebrano chronologicznie w tabelach, a na mapie zaznaczono obszar, z którego więźniowie trafiali do obozu), selekcji więźniów ze względu na ich narodowość, warunkach pracy i życia w „szmalcówce” wraz z wykazem chorób, na które zapadali, oraz wspomnienia o ich katowaniu przez niemiecką załogę. Część opracowania zajmują też relacje o gestach wsparcia i pomocy udzielanej niektórym więźniom przez komendanta obozu Willy’ego Ehlerta i innych Niemców. Autor przygotował też zestawienie imienne 515 osób, które zmarły w obozie. W wykazie znalazły się ich nazwiska, daty urodzenia i śmierci oraz wiek i przyczyna zgonu.

Autor przeprowadził obszerną kwerendę archiwalną, wykorzystał też liczne relacje i wspomnienia. Całość uzupełniają mapy i plany, indeks osób, ryciny prezentujące warunki życia w obozie, fotografie przedstawiające stan obecny terenu poobozowego – tablicę i pomnik upamiętniające ofiary „szmalcówki” – oraz obszerny aneks źródłowy, w którym zamieszczono dziesięć dokumentów dotyczących dziejów obozu: pismo związane z pochówkiem ośmiorga dzieci zmarłych w obozie w 1941 r., sprawozdanie lekarza obozowego z 1942 r., meldunek komendanta obozu o liczbie więźniów, miejscach ich pracy oraz kwalifikacjach zawodowych z 1942 r., wyciągi z akt z 1948 r. z danymi osób, które zmarły w obozie w Toruniu, protokoły przesłuchań Jana Krygera, Marty Foksińskiej i Feliksa Gudanka, więźniów „szmalcówki”, z lat 1968–1970, przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Bydgoszczy, dokument dotyczący przesiedlenia rodziny Augustyniaków z Chełm-